

GUIA DOCENT DE CENTRES ISEACV

GUÍA DOCENTE DE CENTROS ISEACV

Curs /Curso
2024 -2025

1 Dades d'identificació de l'assignatura Datos de identificación de la asignatura					
Nom de l'assignatura Nombre de la asignatura		Contrapunt II / Contrapunto II			
Crèdits ECTS Créditos ECTS	6	Curs Curso	II	Semestre Semestre	Anual
Tipus de formació Tipo de formación bàsica, específica, optativa básica, específica, optativa	Específica	Idioma/es en que s'imparteix l'assignatura Idioma/s en que se imparte la asignatura			Valencià/Castellà Valenciano/ Castellano
Matèria Materia	Composició i instrumentació Composición e instrumentación				
Títol Superior Título Superior	Música				
Especialitat Especialidad	Dirección Dirección				
Centre Centro	Conservatori Superior de Música «Óscar Esplà» Conservatorio Superior de Música «Óscar Esplà»				
Departament Departamento	Composició i cant Composición y canto				
Professorat Profesorado	Vidal Blanco, Manuel				
e-mail e-mail	m.vidalblanco@iseacv.gva.es				

1.1 Objectius generals i contribució de l'assignatura al perfil professional de la titulació

Objetivos generales y contribución de la asignatura al perfil profesional de la titulación

Objectius generals de l'assignatura

- Aprenentatge i comprensió dels elements i procediments contrapuntístics relatius al sistema tonal, previs i posteriors.
- Adquisició de tècniques per a la composició de treballs d'estil i lliures, vocals i instrumentals.
- Pràctica instrumental i vocal dels elements i procediments estudiats.

Contribució de l'assignatura al perfil de la titulació

L'assignatura incidirà en la capacitat per a la creació musical, el domini de l'escriptura i el concepte d'estil (capacitat per a escriure i adaptar música per a diversos contextos i formacions). La competència d'un professional de la composició en la gestió de les línies individuals contribueix directament en la capacitat d'escriptura d'una manera general, així com dominar qualsevol limitació tècnica que puga impedir el desenvolupament d'una personalitat artística ben definida.

Objetivos generales de la asignatura

- Aprendizaje y comprensión de los elementos y procedimientos contrapuntísticos relativos al sistema tonal, previos y posteriores.
- Adquisición de técnicas para la composición de trabajos de estilo y libres, vocales e instrumentales.
- Práctica instrumental y vocal de los elementos y procedimientos estudiados.

Contribución de la asignatura al perfil profesional de la titulación

La asignatura incidirá en la capacidad para la creación musical, el dominio de la escritura y el concepto de estilo (capacidad para escribir y adaptar música para diversos contextos y formaciones). La competencia de un profesional de la composición en la gestión de las líneas individuales contribuye directamente en la capacidad de escritura de una manera general, así como dominar cualquier limitación técnica que pueda impedir el desarrollo de una personalidad artística bien definida.

1.2 Coneixements previs Conocimientos previos

Els corresponents al primer curs de contrapunt. Així mateix, es recomana cursar l'assignatura de manera simultània amb harmonia, anàlisi, educació auditiva i composició de segon curs per tal d'afavorir la transversalitat.

Los correspondientes al primer curso de contrapunto. Asimismo, se recomienda cursar la asignatura simultáneamente con armonía, análisis, educación auditiva y composición de segundo curso para favorecer la transversalidad.

2 Competències de l'assignatura Competencias de la asignatura

CT1	Organitzar i planificar el treball de manera eficient i motivadora.	<i>Organizar y planificar el trabajo de forma eficiente y motivadora.</i>
CT2	Recollir informació significativa, analitzar-la, sintetitzar-la i gestionar-la adequadament.	<i>Recoger información significativa, analizarla, sintetizarla y gestionarla adecuadamente.</i>
CT3	Solucionar problemes i prendre decisions que responguen als objectius del treball que es realitza.	<i>Solucionar problemas y tomar decisiones que respondan a los objetivos del trabajo que se realiza.</i>
CT4	Utilitzar eficientment les tecnologies de la informació i la comunicació.	<i>Utilizar eficientemente las tecnologías de la información y la comunicación.</i>
CT6	Realitzar autocrítica cap al propi acompliment professional i interpersonal.	<i>Realizar autocrítica hacia el propio desempeño profesional e interpersonal.</i>
CT8	Desenvolupar raonada i críticament idees i arguments.	<i>Desarrollar razonada y críticamente ideas y argumentos.</i>
CT13	Buscar l'excel·lència i la qualitat en la seua activitat professional.	<i>Buscar la excelencia y la calidad en su actividad profesional.</i>

CT14	Dominar la metodologia d'investigació en la generació de projectes, idees i solucions viables.	<i>Dominar la metodología de investigación en la generación de proyectos, ideas y soluciones viables.</i>
CT15	Treballar de manera autònoma i valorar la importància de la iniciativa i l'esperit emprenedor en l'exercici professional.	<i>Trabajar de forma autónoma y valorar la importancia de la iniciativa y el espíritu emprendedor en el ejercicio profesional.</i>
CT16	Usar els mitjans i recursos al seu abast amb responsabilitat cap al patrimoni cultural i mediambiental.	<i>Usar los medios y recursos a su alcance con responsabilidad hacia el patrimonio cultural y medioambiental.</i>
CT17	Contribuir amb la seua activitat professional a la sensibilització social de la importància del patrimoni cultural, i la seua incidència en els diferents àmbits i la seua capacitat de generar valors significatius.	<i>Contribuir con su actividad profesional a la sensibilización social de la importancia del patrimonio cultural, y su incidencia en los diferentes ámbitos y su capacidad de generar valores significativos.</i>
CG1	Conèixer els principis teòrics de la música i haver desenvolupat adequadament aptituds per al reconeixement, la comprensió i la memorització del material musical.	<i>Conocer los principios teóricos de la música y haber desarrollado adecuadamente aptitudes para el reconocimiento, la comprensión y la memorización del material musical.</i>
CG2	Mostrar aptituds adequades per a la lectura, improvisació, creació i recreació musical.	<i>Mostrar aptitudes adecuadas para la lectura, improvisación, creación y recreación musical.</i>
CG3	Produir i interpretar correctament la notació gràfica de textos musicals.	<i>Producir e interpretar correctamente la notación gráfica de textos musicales.</i>
CG4	Reconèixer materials musicals gràcies al desenvolupament de la capacitat auditiva i saber aplicar aquesta capacitat a la seua pràctica professional.	<i>Reconocer materiales musicales gracias al desarrollo de la capacidad auditiva y saber aplicar esta capacidad a su práctica profesional.</i>
CG8	Aplicar els mètodes de treball més apropiats per a superar els reptes que se li presenten en el terreny de l'estudi personal i en la pràctica musical col·lectiva.	<i>Aplicar los métodos de trabajo más apropiados para superar los retos que se le presentan en el terreno del estudio personal y en la práctica musical colectiva.</i>
CG11	Estar familiaritzat amb un repertori ampli i actualitzat, centrat en la seua especialitat, però obert a altres tradicions. Reconèixer els trets estilístics que caracteritzen a aquest repertori i poder descriure'ls de manera clara i completa.	<i>Estar familiarizado con un repertorio amplio y actualizado, centrado en su especialidad, pero abierto a otras tradiciones. Reconocer los rasgos estilísticos que caracterizan a dicho repertorio y poder describirlos de forma clara y completa.</i>
CG13	Conèixer els fonaments i l'estructura del llenguatge musical i saber aplicar-los en la pràctica interpretativa, creativa, d'investigació o pedagògica.	<i>Conocer los fundamentos y la estructura del lenguaje musical y saber aplicarlos en la práctica interpretativa, creativa, de investigación o pedagógica.</i>

CG17	Estar familiaritzat amb els diferents estils i pràctiques musicals que li permeten entendre, en un context cultural més ampli, el seu propi camp d'activitat i enriquir-lo.	<i>Estar familiarizado con los diferentes estilos y prácticas musicales que le permitan entender, en un contexto cultural más amplio, su propio campo de actividad y enriquecerlo.</i>
CG21	Crear i donar forma als seus propis conceptes artístics havent desenvolupat la capacitat d'expressar-se a través d'ells a partir de tècniques i recursos assimilats.	<i>Crear y dar forma a sus propios conceptos artísticos habiendo desarrollado la capacidad de expresarse a través de ellos a partir de técnicas y recursos asimilados.</i>
CG22	Disposar de recursos musicals amplis i diversos per a poder crear o adaptar peces musicals, així com improvisar en diferents contextos a partir del coneixement d'estils, formats, tècniques, tendències i llenguatges diversos.	<i>Disponer de recursos musicales amplios y diversos para poder crear o adaptar piezas musicales, así como improvisar en distintos contextos a partir del conocimiento de estilos, formatos, técnicas, tendencias y lenguajes diversos.</i>
CG23	Valorar la creació musical com l'acció de donar forma sonora a un pensament estructural ric i complex.	<i>Valorar la creación musical como la acción de dar forma sonora a un pensamiento estructural rico y complejo.</i>
CG24	Desenvolupar capacitats per a l'autoformació al llarg de la seua vida professional.	<i>Desarrollar capacidades para la autoformación a lo largo de su vida profesional.</i>
CE1	Conèixer els principals repertoris de la tradició occidental i d'altres músiques, i adquirir la capacitat de valorar plenament els aspectes expressius, sintàctics i sonors de les obres corresponents.	<i>Conocer los principales repertorios de la tradición occidental y de otras músicas, y adquirir la capacidad de valorar plenamente los aspectos expresivos, sintácticos y sonoros de las obras correspondientes.</i>
CE2	Adquirir la formació necessària per a reconèixer i valorar auditiva i intel·lectualment diferents tipus d'estructures musicals i sonores.	<i>Adquirir la formación necesaria para reconocer y valorar auditiva e intelectualmente distintos tipos de estructuras musicales y sonoras.</i>
CE3	Interpretar analíticament la construcció de les obres musicals en tots i cadascun dels aspectes i nivells estructurals que les conformen.	<i>Interpretar analíticamente la construcción de las obras musicales en todos y cada uno de los aspectos y niveles estructurales que las conforman.</i>
CE5	Dominar les tècniques i recursos dels principals estils compositius històrics i recents.	<i>Dominar las técnicas y recursos de los principales estilos compositivos históricos y recientes.</i>
CE8	Conèixer les tendències més recents en diferents camps de la creació musical.	<i>Conocer las tendencias más recientes en distintos campos de la creación musical.</i>

3 Resultats d'aprenentatge Resultados de aprendizaje			
RESULTATS D'APRENENTATGE RESULTADOS DE APRENDIZAJE			COMPETÈNCIES RELACIONADES COMPETENCIAS RELACIONADAS
RA1	Dominar les tècniques de conducció de veus, construcció polifònica i imitació contrapuntística com a mètodes constructius expressius i formals.	<i>Dominar las técnicas de conducción de voces, construcción polifónica e imitación contrapuntística como métodos constructivos expresivos y formales.</i>	• CT: 2, 4, 14 • CG: 1, 2, 3, 4, 11 • CE: 1, 2, 3, 5, 8
RA2	Sintetitzar aquestes tècniques en relació a les característiques que determinen l'estil i saber establir prioritats tècniques i estètiques.	<i>Sintetizar estas técnicas en relación a las características que determinen el estilo y saber establecer prioridades técnicas y estéticas.</i>	• CT: 2, 3, 6 • CG: 2, 3, 8, 17, 22, 24 • CE: 1, 5
RA3	Aplicar aquestes tècniques a la composició d'exercicis i obres pròpies.	<i>Aplicar dichas técnicas a la composición de ejercicios y obras propias.</i>	• CT: 1, 3 • CG: 2, 3, 8, 13, 22, 23 • CE: 5
RA4	Adaptar-se a restriccions estilístiques i desenvolupar la creativitat aplicada al camp de restriccions.	<i>Adaptarse a restricciones estilísticas y desarrollar la creatividad aplicada al campo de restricciones.</i>	• CT: 1, 3 • CG: 1, 11, 17, 21 • CE: 1, 5, 8
RA5	Desenvolupar un criteri autònom d'anàlisi basat en el repertori. Aconseguir una bona capacitat de síntesi de la investigació pròpia.	<i>Desarrollar un criterio autónomo de análisis basado en el repertorio. Conseguir una buena capacidad de síntesis de la investigación propia.</i>	• CT: 2, 4, 6, 8, 14, 16, 17 • CG: 3, 4, 8, 11, 13, 24 • CE: 2, 3
RA6	Entrenar l'oïda interna.	<i>Entrenar el oído interno.</i>	• CT: 13 • CG: 1, 2, 4, 24 • CE: 2

4 Continguts de l'assignatura i organització temporal de l'aprenentatge Contenidos de la asignatura y organización temporal del aprendizaje	
Descripció per blocs de contingut, unitats didàctiques, temes... <i>Descripción por bloques de contenido, unidades didácticas, temas...</i>	Planificació temporal <i>Planificación temporal</i>
Bloc 1: Estudi del contrapunt invertible a dues veus i tres veus i a diversos intervals	Primer semestre
Bloc 2: Estudi del contrapunt imitatiu a dues i tres veus i amb les seues variants rítmiques	Segon semestre

Bloque 1: Estudio del contrapunto invertible a dos voces y tres voces y a diversos intervalos Bloque 2: Estudio del contrapunto imitativo a dos y tres voces y con sus variantes rítmicas	<i>Primer semestre</i> <i>Segundo semestre</i>
---	--

5 Activitats formatives

Actividades formativas

5.1 Activitats de treball presencials

Actividades de trabajo presenciales

ACTIVITATS ACTIVIDADES	Metodologia d'ensenyament-aprenentatge Metodología de enseñanza-aprendizaje	Relació amb els Resultats d'Aprenentatge Relación con los Resultados de Aprendizaje	Volum treball (en nº hores o ECTS) Volumen trabajo (en nº horas o ECTS)
Classe presencial <i>Clase presencial</i>	Exposició de continguts per part del professor o en seminaris, anàlisi de competències, explicació i demostració de capacitats, habilitats i coneixements en l'aula. <i>Exposición de contenidos por parte del profesor o en seminarios, análisis de competencias, explicación y demostración de capacidades, habilidades y conocimientos en el aula.</i>	RA 1, 2, 4, 5	15
Classes pràctiques <i>Clases prácticas</i>	Sessions de treball en grup supervisades pel professor. Estudi de casos, projectes, tallers, problemes, estudi de camp, aula d'informàtica, laboratori, visites a exposicions/concerts/representacions/ audicions..., cerca de dades, biblioteques, en Internet, etc. Construcció significativa del coneixement a través de la interacció i activitat de l'alumne. <i>Sesiones de trabajo grupal en grupos supervisadas por el profesor. Estudio de casos, proyectos, talleres, problemas, estudio de campo, aula de informática, laboratorio, visitas a exposiciones/conciertos/ representaciones/audiciones..., búsqueda de datos, bibliotecas, en Internet, etc.</i> <i>Construcción significativa del conocimiento a través de la interacción y actividad del alumno.</i>	RA 1, 2, 4, 5	20
Exposició treball en grup <i>Exposición trabajo en grupo</i>	Aplicació de coneixements interdisciplinaris. <i>Aplicación de conocimientos interdisciplinares.</i>	-	-
Tutoria <i>Tutoría</i>	Atenció personalitzada i en grup reduït. Període d'instrucció i/o orientació realitzat per un tutor/a amb l'objectiu de revisar i discutir els materials i temes presentats en les classes, seminaris, tallers, lectures, realització de treballs, projectes, etc. <i>Atención personalizada y en pequeño grupo. Periodo de instrucción y/o orientación realizada por un tutor/a con el objetivo de revisar y discutir los materiales y temas presentados en las clases, seminarios, talleres, lecturas, realización de trabajos, proyectos, etc.</i>	RA 1, 2, 4, 5	12
Avaluació <i>Evaluación</i>	Conjunt de proves (audicions, orals i/o escrites) empleades en l'avaluació inicial, formativa o additiva de l'alumne. <i>Conjunto de pruebas (audiciones, orales y/o escritas) empleadas en la evaluación inicial, formativa o aditiva del alumno.</i>	RA 1, 2, 3, 4, 5, 6	3
SUBTOTAL			50

5.2 Activitats de treball autònom

Actividades de trabajo autónomo

ACTIVITATS ACTIVIDADES	Metodologia d'ensenyament-aprenentatge Metodología de enseñanza-aprendizaje	Relació amb els Resultats d'Aprenentatge Relación con los Resultados de Aprendizaje	Volum treball (en nº hores o ECTS) Volumen trabajo (en nº horas o ECTS)
Treball autònom <i>Trabajo autónomo</i>	Estudi de l'alumne/a: preparació i pràctica individual de lectures, textos, interpretacions, assajos, resolució de problemes, projectes, seminaris, tallers, treballs, memòries... per a exposar, interpretar o entregar durant les classes teòriques, classes pràctiques i/o tutories de grup reduït. <i>Estudio del alumno/a: preparación y práctica individual de lecturas, textos, interpretaciones, ensayos, resolución de problemas, proyectos, seminarios, talleres, trabajos, memorias... para exponer, interpretar o entregar durante las clases teóricas, clases prácticas y/o tutorías de pequeño grupo.</i>	RA 1, 2, 3, 4, 5, 6	75
Estudi pràctic <i>Estudio práctico</i>	Preparació en grup de lectures, textos, interpretacions, assajos, resolució de problemes, projectes, seminaris, tallers, treballs, memòries... per a exposar, interpretar o entregar durant les classes teòriques, classes pràctiques i/o tutories de grup reduït. <i>Preparación en grupo de lecturas, textos, interpretaciones, ensayos, resolución de problemas, proyectos, seminarios, talleres, trabajos, memorias... para exponer, interpretar o entregar durante las clases teóricas, clases prácticas y/o tutorías de pequeño grupo.</i>	RA 1, 2, 3, 4, 5, 6	5
Activitats complementàries <i>Actividades complementarias</i>	Preparació i assistència a activitats complementàries com tallers, exposicions, concerts, representacions, congressos, conferències... <i>Preparación y asistencia a actividades complementarias como talleres, exposiciones, conciertos, representaciones, congresos, conferencias...</i>	-	-
SUBTOTAL			80

TOTAL			130
--------------	--	--	------------

6 Sistema d'avaluació i qualificació

Sistema de evaluación y calificación

6.1 Instruments d'avaluació

Instrumentos de evaluación

INSTRUMENT D'AVALUACIÓ INSTRUMENTO DE EVALUACIÓN	Resultats d'Aprenentatge avaluats Resultados de Aprendizaje evaluados	Percentatge atorgat (%) Porcentaje otorgado (%)
Dossier: lliurament de les pràctiques del 1r semestre. <i>Dossier: entrega de las prácticas del 1r semestre.</i>	RA 1, 2, 3, 4, 5, 6,	40%
Prova escrita: examen teoricopràctic del 1r semestre. <i>Prueba escrita: examen teórico-práctico del 1r semestre.</i>	RA 2, 3, 4, 5	10%
Dossier: lliurament de les pràctiques del 2n semestre. <i>Dossier: entrega de las prácticas del 2º semestre.</i>	RA 1, 2, 3, 4, 5, 6	40%
Exposició oral: defensa dels treballs de composició. <i>Exposición oral: defensa de los trabajos de composición.</i>	RA 2, 3, 4, 5	10%
Cada pràctica del dossier i l'exposició oral seran avaluades mitjançant una rúbrica que ajude a concretar el nivell de competència en cadascun dels criteris d'avaluació exposats en l'apartat següent. <i>Cada práctica del dossier y la exposición oral serán evaluadas mediante una rúbrica que ayude a concretar el nivel de competencia en cada uno de los criterios de evaluación expuestos en el apartado siguiente.</i>		

6.2 Criteris d'avaluació i dates d'entrega

Criterios de evaluación y fechas de entrega

Els criteris d'avaluació tant per a les proves escrites com per a les pràctiques que conformen el dossier són els següents, per ordre decreixent:

1. Demostrar qualitat en l'escriptura en funció de l'estil i les restriccions.
2. Manifestar capacitat d'aplicació de l'aprenentatge teòric en els exercicis pràctics.
3. Revelar creativitat i personalitat aplicada en els treballs.
4. Mostrar una clara progressió en la qualitat respecte al nivell inicial.
5. Evidenciar interès per l'assignatura i el treball extracurricular.

Els criteris d'avaluació per a l'exposició oral són els següents, per ordre decreixent:

1. Expressar de manera clara i concisa les idees, fent un ús fluid del llenguatge.
2. Explicar i aplicar la metodologia i les tècniques adequades al treball.
3. Justificar i sostindre una argumentació front al diàleg amb el professor.
4. Proposar exemples que ajuden a dinamitzar el discurs.
5. Ajustar la intervenció oral al temps establert.

Respecte a les dates de lliurament:

1. La prova escrita i l'exposició oral tindran lloc durant els períodes d'exàmens.
2. Les pràctiques que conformen el dossier tindran data de lliurament programat amb suficient antelació i períodes reservats a tutories i revisions. Haurà de respectar-se la seua presentació dins del termini i en la forma escaient.

Respecte a l'assistència a classe, mereix especial atenció el següent:

El professor no té l'obligació de reprendre informacions donades en absència de part de l'alumnat. Serà responsabilitat exclusiva de l'alumnat absent, justificat o no, informar-se a través de la resta d'estudiants sobre els exercicis i continguts explicats.

Finalment, en referència a la menció Matrícula d'Honor, la qualificació de no qualificat, la

condició de no presentat i l'abandó acadèmic, s'atendrà el que determina la Resolució de la Direcció de l'ISEACV, per la qual es dicten instruccions per al curs 2024- 2025 en els centres que imparteixen ensenyaments artístics superiors.

Los criterios de evaluación tanto para las pruebas escritas como para las prácticas que conforman el dossier son los siguientes, por orden decreciente:

- 1) *Demostrar calidad en la escritura en función del estilo y las restricciones.*
- 2) *Manifestar capacidad de aplicación del aprendizaje teórico en los ejercicios prácticos.*
- 3) *Revelar creatividad y personalidad aplicada en los trabajos.*
- 4) *Mostrar una clara progresión en la calidad respecto al nivel inicial.*
- 5) *Evidenciar interés por la asignatura y el trabajo extracurricular.*

Los criterios de evaluación para la exposición oral son los siguientes, por orden decreciente:

- 1) *Expresar de manera clara y concisa las ideas, haciendo un uso fluido del lenguaje.*
- 2) *Explicar y aplicar la metodología y las técnicas adecuadas al trabajo.*
- 3) *Justificar y sostener una argumentación frente al diálogo con el profesor.*
- 4) *Proponer ejemplos que ayuden a dinamizar el discurso.*
- 5) *Ajustar la intervención oral al tiempo establecido.*

Respecto a las fechas de entrega:

- 1) *La prueba escrita y la exposición oral tendrán lugar durante los periodos de exámenes.*
- 2) *Las prácticas que conforman el dossier tendrán fecha de entrega programada con suficiente antelación y periodos reservados a tutorías y revisiones. Deberá respetarse su presentación en tiempo y forma.*

Respecto a la asistencia a clase, merece especial atención lo siguiente:

El profesor no tiene la obligación de retomar informaciones dadas en ausencia de parte del alumnado. Será responsabilidad exclusiva del alumnado ausente, justificado o no, informarse a través del resto de estudiantes sobre los ejercicios y contenidos explicados.

Por último, en lo referente a la mención Matrícula de Honor, la calificación de no calificado, la condición de no presentado y el abandono académico, se atenderá a lo que determina la Resolución de la Dirección del ISEACV, por la que se dictan instrucciones para el curso 2024-2025 en los centros que imparten enseñanzas artísticas superiores.

6.3 **Sistemes de recuperació** *Sistemas de recuperación*

L'alumnat que es presente a segona convocatòria (alumnat que no ha superat la primera convocatòria o que no ha seguit el desenvolupament normal de les classes) serà avaluat de manera similar a la primera convocatòria:

- Dossier: lliurament dins del termini i en la forma escaient d'un dossier de pràctiques amb continguts del 1r i 2n semestre (60%).
- Prova escrita i oral: examen teoricopràctic dels continguts del 1r i 2n semestre (40%).

El alumnado que se presente a segunda convocatoria (alumnado que no ha superado la primera convocatoria o que no ha seguido el desarrollo normal de las clases) será evaluado de forma similar a la primera convocatoria:

- *Dossier: entrega en tiempo y forma de un dossier de prácticas con los contenidos del 1r y 2º semestre (60%).*
- *Prueba escrita y oral: examen teórico-práctico de los contenidos del 1r y 2º semestre (40%).*

7 Bibliografia

Bibliografía

- Blanquer, A. (1997). *Técnica del contrapunto*. Madrid: Real Musical.
- De la Motte, D. (1991). *Contrapunto*. Barcelona: Labor.
- Forner, J.; Wilbrandt, J. (1993). *Contrapunto creativo*. Barcelona: Labor.
- García Gago, J. (1998). *Tratado de contrapunto tonal y atonal*. Barcelona: Clivis.
- Gedatge, A. (1990). *Tratado de fuga*. Madrid: Real Musical.
- Piston, W. (1992). *Contrapunto*. Barcelona: Labor.
- Schönberg, A. (2002). *Ejercicios preliminares de contrapunto*. Barcelona: Idea Books.
- Zamacois, J. (1977). *Ejercicios de contrapunto*. Barcelona: Boileau.